

He Ture hei whakatu i tetahi Runanga Komihana hei kimi hei whakapuaki mai i nga kupu whakahe a nga tangata mo nga tuku whenua Maori i te Porowini o Haaka Pei (Heretaunga.)

Notemea kua tae mai ki te Paremete o Niu Tireni nga kupu whakahe a nga tangata Maori mo nga tuku whenua i te Porowini o Haaka Pei (Heretaunga) ara nga whenua kua oti te whakawa e Te Kooti whakawa whenua Maori, A notemea kahore i taea i roto i tenei nohoanga o te Runanga te ata kimi marire i runga i te kore hapai i tetahi taha i tetahi taha ranei i aua kupu whakahe me nga take o aua kupu whakahe, A notemea kei te tarewa mai na ano nga raruraru a etahi Maori ratou ko te Kawanatanga o Niu Tireni i tupu ake aua raruraru i roto i te hokonga a te Kawanatanga i etahi whenua Maori i taua Porowini: A notemea he raruraru ano kua tupu ake a etahi Maori ki etahi Maori ke atu mo nga hokonga mo nga rakunga i etahi whenua kua oti te mahi e Te Kooti, mo te peheatanga ranei o nga moni o aua hoko: A notemea he mea pai i runga i nga tikanga o te pai o te ata noho o te tikanga pai mo te whakahaere tikanga ki tenei Koroni kia tino kimihia aua kupu whakahe me aua raruraru i runga i te kore hapai i tetahi taha i tetahi taha ranei kia ahei ai te whakakore i te take pouri e mau nei i te ngakau a te tangata Maori i runga i te whakatunga o etahi Komihana kahore nei a ratou hapai i tetahi taha i tetahi taha ranei hei kimi hei whakaatu mai, i te wa kahore e noho ana te Paremete, i nga tikanga katoa o nga tuku whenua o taua Porowini.

Koia hoki i kiia ai kia whakaaetia e te Runanga enei mea, ara:—

- Ko te ingoa poto o tenei Ture ko "Te Ture mo te Runanga Komihana mo nga tuku whenua i roto i te Porowini o Haaka Pei (Heretaunga) 1872."
- Ko Christopher William Richmond, o Whakatu, Esquire (Te Ritimona) tetahi ranei o nga Kai-whakawa o te Hupirimi Kooti o Niu Tireni, ma te Kawana i roto i tona Runanga e whakatu, Ko Frederick Edward Maning, o Hokianga, Esquire (Te Manene) tetahi o nga Kai-whakawa o te Kooti whakawa whenua Maori, Ko Wi Hikairo o Akarana, Esquire, Kai-whakawa Maori, Ko Wiremu Te Wheoro, o Waikato, Esquire, kua whakaturia i runga i te mana o tenei Ture hei Komihana hei whakahaere i nga tikanga o tenei Ture.
- Mehemea ka mate, ka kore e whakaae, ka kore ranei e ahei tetahi o aua Komihana kua whakahuatia nei o ratou ingoa ki te mahi, ma Te Tumuaki o nga Kai-whakawa o te Hupirimi Kooti o Niu Tireni e whakatu tana tangata e pai ai hei riwhi mo nga tangata kua oti nei te whakahua a ratou ingoa, ara hei riwhi mo te tangata me ka mate, me ka kore e whakaae me ka kore ranei e ahei ki te mahi, a ko aua tangata e whakaturia ana hei riwhi ka whai mana tonu penei me nga tangata kua oti te whakaingoa i roto i tenei ture.
- Me tango mai i roto i nga moni e whakaritea ana e Te Paremete mo nga mahi maori hei utu mo aua Komihana ia wa, ia wa mo a ratou moni i pau tika i runga i te haere, me era atu moni tika hoki me nga moni hoki i pau i runga i te haere a nga kai whaki korero, me era atu mea hoki mehemea ka oti te whakatuturu e nga Komihana. Hei te whakaputanga o te kupu whakaoti a nga Komihana mo nga mea ka tukua atu ki a ratou kia kimihia ona tikanga, ka utua ki ia Komihana ki ia Komihana, ki nga Komihana ranei ka whakaritea hei riwhi mo etahi o aua Komihana i mahi i nga mea ka tukua atu nei ki a ratou hei mahi a taea noatia tona mutunga nga moni £200 e rua rau pauna.
- Ko Christopher William Richmond (Te Ritimona) kua oti nei te whakahua hei Tiamana mo taua Komihana, a mehemea ka mate ia, ka kore ranei ia e whakaae, ka kore ranei e ahei, ma nga Komihana i whakaae ia wa, ia wa e whakarite he Tiamana, kia toru nga mema ka mana ai te noho o te Komihana, a kia kotahi anake to pooti a te Tiamana, kahore he pooti whakaoti. A mehemea i runga i tetahi ritenga ka tu rite rite nga pooti o nga Komihana me whakaatu taua mea ki te Paremete.
- Ko te tikanga mo taua Komihana ka whakaritea nei, hei muri tonu iho i te otinga o tenei ture me haere tonu ratou ki te Porowini o Haaka Pei (Heretaunga) a ki reira tino kimi ai i runga i te kore hapai i tetahi taha, i tetahi taha ranei nga kupu whakahe a te tangata e homai ana ki o ratou aroaro mo nga hoko whenua mo nga rihi mokete aha noa atu o nga whenua a nga Maori o etahi pihi whenua ranei o o ratou whenua e

ki ai ia kei te whai take, i whai take ranei ia i mua ki reira, kua whakawakia e te Kooti Whakawa Whenua Maori i mua atu e tetahi Kai-whakawa, etahi Kai-whakawa ranei mo runga hoki i te tikanga o nga whenua i hokona e te Kawanatanga e mau nei nga ingoa i te kupu apiti i raro iho nei (2.) He tuku mai i te korero ki roto ki te Paremete a tona nohoanga ki muri ake nei nga korero i korerotia e nga kaiwhaki, me ta ratou whakaaro mo nga kupu whakahe i kawea mai ki o ratou aroaro e tetahi tangata me nga mea katoa hoki e tau ana ki reira. (3.) A kia korero mai ratou i ta ratou mahara ki te aroaro o te Paremete ki tetahi tikanga hei arai atu i nga putake i tupu ai aua raruraru, kei waiho ano hei whakahe i muri iho. Engari kaua e kiia he kupu i roto i tenei Ture he kupu whakaae ma te Kawanatanga o te Koroni kia utua e ratou tetahi mate kihai i tupu ake i runga i te mahi a te Kawanatanga.

- A kia kaha ai nga Komihana ki te whakahaere i te mahi ka tukua atu nei ki a ratou, ka hoatu he mana ki a ratou. (1.) Hei whakarite i a wa, i a wa tetahi Kaituhituhi Hekeretari ranei, me tetahi Kai-whakamaori mo taua Komihana, a ma ratou hoki e whakarite he utu i runga i ta ratou i pai ai. A, me puta ano nga utu kia pera ano me nga utu mo nga moni i pau i te haere, mo nga kai whaki korero hoki kua oti nei te whakarite. (2.) Kia tuwhere tonu te Kooti patai ia wa, ia wa i te mea kua oti te panui i te tuatahi kia mohiotia ai. (3.) Ma ratou e whakatakoto etahi tikanga mo te whakahaere o tena Kooti. (4.) Ka tukua hoki te mana kia ratou mo nga he ka hoatu ki o ratou aroaro, ki te tamana i nga kai whaki, ki te tuhituhi i nga korero i runga i te oati, ki te whakawhiu i te tangata e whakatuturi ana, e whakaparahako ana ranei i te Kooti, A ki te whakahaere i nga tikanga rite tonu ki ta nga tino kai whakawa o te Hupirimi Kooti.
- Ko te mahi a te Komihana ka whakakaritea nei me haere i runga i te tika i te whakaaro marama, a kaua e tino whakataea ki runga ki te marotanga o te Ture mo te whaki korero, ki runga ranei ki nga tikanga o mua. A, ma ratou hoki he tikanga kia whakaaetia ranei, kia whakakorea ranei te hiahia a tetahi tangata he korero tana kia waiho ma tetahi Roia e whakahaere tona taha, a kei a ratou hoki te whakaaro, i runga i ta ratou i kite ai, ki te whakatu roia (ko te utu mo taua roia me utu i runga i te tikanga mo nga utu mo nga kai-whaki) hei whakahaere i te korero a tetahi maori a etahi maori ranei e kitea ai e Te Komihana kei te ahua tika ta ratou korero a he rawakore ratou kahore he moni hei utu roia.

Kupu Apiti.

- Tikokino
- Whenua hou
- Whara whara
- Waipawa
- Kaierero
- Te Ranga